

V I Lenin

Om den framväxande riktningen ”imperialistisk ekonomism”

Den gamla ekonomismen, från åren 1894-1902, resonerade så här. Narodnikerna är vederlagda. Kapitalismen har segrat i Ryssland. Politiska revolutioner är alltså otänkbara. Den praktiska slutsatsen: antingen ”befattar sig arbetarna med den ekonomiska och liberalerna med den politiska kampen” – ett skutt åt höger – eller verkställs en socialistisk omvälvning genom en generalstrejk i stället för en politisk revolution – ett skutt åt vänster, representerat av en numera bortglömd broschyr av en rysk ekonomist från slutet av 90-talet.

Nu växer det fram en ny ekonomism med två liknande skutt i resonemanget. Det ”åt höger”: vi är motståndare till ”självbestämmanderätten” (dvs motståndare till de förtryckta folkens befrielse, motståndare till kampen mot annexioner, en tankegång som ännu inte slutförts eller uttalats till slut). Det ”åt vänster”: vi är emot ett minimiprogram (dvs kampen för reformer och demokrati), eftersom detta ”strider mot” en socialistisk revolution.

Det har nu gått drygt ett år sedan denna framväxande riktning uppenbarades inför några kamrater, närmare bestämt på Bernkonferensen 1915. Då var det lyckligtvis endast en kamrat som under hela konferensen insisterade på den imperialistiska ekonomismens idéer och skrev ned dem som särskilda ”teser”. Han mötte *allmänt* ogillande och *ingen* anslöt sig till dessa teser.

I denne kamrats teser mot självbestämmandet instämde senare ytterligare två personer (utan att inse det oupplösliga sambandet mellan denna fråga och de nyssnämnda ”tesernas” allmänna ställningstagande). Denna ”blunder” avslöjades emellertid *omedelbart* i och med att det ”nederländska programmet” trycktes i nr 3 av Internationella socialistiska kommissionens bulletin i februari 1916, vilket *på nytt* fick upphovsmannen till de ursprungliga ”teserna” att *återuppväcka* hela sin imperialistiska ekonomism, och åter generellt taget och inte bara i förhållande till en föregivet ”partiell” fråga.

Det är absolut nödvändigt att åter och återigen *varna* dessa kamrater för att de *hamnat i ett träsk*, för att deras ”idéer” *inte har någonting gemensamt med vare sig marxismen eller den revolutionära socialdemokratin*. Att längre lämna denna sak utan avseende är oförsvarligt, eftersom det skulle innebära medverkan till ideologisk begreppsförvirring som styrs in i dess värsta riktning, mot förtiganden, ”privata” konflikter, eviga ”slitningar” osv. Det är tvärtom vår plikt att på det mest villkorlösa och kategoriska sätt insistera på att de frågor som ställts *måste* tänkas igenom och skärskådas definitivt.

När redaktionen för Sotsial-Demokrat tog upp frågan offentligt i teserna om självbestämmandet (återgivna på tyska som ett särtryck ur Vorbote nr 2), så skedde detta avsiktligt *utan namn* men ytterst utförligt, varvid man särskilt framhöll sambandet mellan frågan om självbestämmandet och den *allmänna* frågan om kamp för reformer och demokrati, det otillåtliga i att ignorera den *politiska* sidan osv. I sina anmärkningar till redaktionens teser om självbestämmandet *solidariserade sig* författaren till de ursprungliga teserna (teserna om den imperialistiska ekonomismen) *med det nederländska programmet*. Han visar därigenom själv synnerligen åskådligt, att frågan om självbestämmandet inte är en ”partiell” fråga, så som den ställs av dem som ligger bakom den framväxande riktningen, utan att den är en allmän fråga, en huvudfråga.

Zimmerwaldvänsterns representanter erhöll nederländarnas program på Internationella socialistiska kommissionens sammanträde i Bern den 5– 8 februari 1916. Programmet vann

inte gehör hos någon inom denna vänster, *inte heller hos Radek*, eftersom det utan åtskillnad kombinerar ihop sådana punkter som ”expropriering av banker” och sådana som ”upphävande av handelstullarna”, ”slopande av senatens första kammare” osv. Enhälligt, med några få ord – ja nästan utan ord alls, endast med en axelryckning – lämnades det nederländska programmet utan avseende av alla representanterna för Zimmerwaldvänstern såsom uppenbart misslyckat i sin helhet.

Detta program föll emellertid författaren till de ursprungliga teserna, skrivna våren 1915, till den grad i smaken, att han förklarade: ”mer sade egentligen inte heller jag [våren 1915], nederländarna har **tänkt igenom det**, ”*på den ekonomiska sidan har de expropriering av banker och storindustrier, på den politiska republik m m. Alldeles riktigt?*”

I själva verket har nederländarna inte ”tänkt igenom” saken utan lagt fram ett synnerligen *ogenomtänkt* program. Det är Rysslands sorgliga öde, att vi har människor som fastnar för just det ogenomtänkta i de allra nyaste nyheterna ...

Författaren till 1915 års teser har för sig att redaktionen för Sotsial-Demokrat motsäger sig, när den ”själv” satte in ”expropriering av banker” och rentav lade till ordet ”omedelbar” (plus ”diktatoriska åtgärder”) i paragraf 8 (Konkreta uppgifter) ”Vilken utskällning fick jag inte för samma sak i Bern!”, utropar upphovsmannen till 1915 års teser indignerat när han erinrar sig diskussionen våren 1915.

Det är bara en ”småsak” han har glömt eller inte observerat, nämligen att redaktionen för Sotsial-Demokrat i paragraf 8 klart skiljer mellan *två* fall. (1) Den socialistiska revolutionen *har börjat*. Då talas det där om ”omedelbar expropriering av banker” m m. (2) Den socialistiska revolutionen har inte börjat och då får man vänta med att tala om dessa utmärkta saker.

Eftersom en socialistisk revolution i nämnda mening uppenbarligen *för närvarande* ännu inte har börjat, är nederländarnas program meningslöst. Tesförfattaren ”*fördjupar*” emellertid det hela genom att jämt och ständigt återgå till sitt gamla fel: att göra politiska krav (i stil med ”första kammarens slopande”?) till en ”*politisk formulering av den sociala revolutionen*”.

Efter att ha stått och stampat på samma fläck i ett helt år återvände författaren till sitt gamla fel. ”Den springande punkten” i hans missöden är denna: han kan inte reda ut frågan om *hur den nytillkomna imperialismen skall förenas med kampen för reformer och för demokrati* – precis som ekonomismen, salig i åminnelse, inte förmådde förena den nytillkomna kapitalismen med kampen för demokrati.

Därav kommer sig det fullständiga virrvarret i frågan om ”ogenomförbarheten” av demokratiska krav under imperialismen.

Därav kommer sig det för en marxist otillåtliga (och endast för en ekonomist i gruppen kring tidningen Rabotjaja Mysl passande) ignorerandet av den politiska kampen nu, för närvarande, omedelbart och för alltid.

Därav kommer sig den envisa egenskapen att ”halka över” från *erkännande* av imperialismen till *apologi* för den (liksom ekonomisterna, saliga i åminnelse, halkade över från erkännande av kapitalismen till försvar av den).

Osv, osv.

Att i detalj analysera felen av 1915 års tesförfattare i hans anmärkningar till Sotsial-Demokrats teser om självbestämmandet är helt omöjligt, eftersom *varje mening är felaktig!*

Det går ju inte att skriva broschyrer och böcker som svar på ”anmärkningar”, när initiativtagarna till den imperialistiska ekonomismen under ett helt år har stått och stampat på samma fläck och envetet vägrar att vinnlägga sig om det som är deras omedelbara partiplikt ifall de på allvar vill ta itu med politiska frågor, nämligen en genomtänkt och helgjuten framställning av det som de kallar ”våra meningsskiljaktigheter”.

Jag är tvungen att begränsa mig till korta påpekanden om hur författaren tillämpar sitt huvudfel eller ”kompletterar” det.

Författaren tycker att jag motsäger mig när jag 1914 i Prosvesjtjenije skrev, att det är orimligt att söka självbestämmandet ”i de västeuropeiska socialisternas **program**”, och 1916 förklarar självbestämmanderätten vara särskilt aktuell.

Det har inte gått upp(!) för författaren, att dessa program skrevs 1875, 1880 och 1891!

Och vidare i paragraferna (i *Sotsial-Demokrats* teser om självbestämmandet):

§ 1. Samma ”ekonomistiskt” präglade ovilja att se och ställa politiska frågor. *Emedan* socialismen kommer att skapa den ekonomiska basen för det nationella förtryckets avskaffande i politiken, så vill vår författare för den skull inte formulera våra *politiska uppgifter* på detta område! En kuriositet helt enkelt!

Emedan det segerrika proletariatet inte förnekar krig mot bourgeoisin i andra länder, så vill författaren *för den skull* inte formulera våra politiska uppgifter på det nationella förtryckets område!! Allt detta är exempel på oavbrutna brott mot marxismen och logiken. Eller om så önskas ett uttryck för logiken i den imperialistiska ekonomismens huvudfel.

§ 2. Motståndarna till självbestämmandet har ohjälpligt trasslat in sig i hänvisningar till dess ”ogenomförbarhet”.

Sotsial-Demokrats redaktion klargör för dem att ogenomförbarheten kan ha två eventuella betydelser och att de har fel i *båda* fallen.

Upphovsmannen till 1915 års teser försöker inte ens presentera en egen uppfattning av ”ogenomförbarheten”, dvs *accepterar* vårt klarläggande om att två olika saker förväxlets, men *framhärdat samtidigt i denna förväxling!!*

Kriserna förknippar han med den ”imperialistiska” ”politiken”. Vår expert på politisk ekonomi har *glömt bort* att kriser förekom även före imperialismen!

Att tala om självbestämmandets ekonomiska ogenomförbarhet innebär att blanda ihop begreppen, klargör redaktionen. Författaren svarar inte, förklarar *inte* att han anser att självbestämmandet är ogenomförbart i *ekonomiskt* avseende. Han ger upp sin tvivelaktiga position och hoppar över till politiken (”trots allt” ogenomförbart), fast man klart och tydligt förklarat för honom att *politiskt* är även republiken lika ”ogenomförbar” under imperialismen som självbestämmandet.

Ställd mot väggen gör författaren ett ”hopp” till. Såväl republiken som hela minimiprogrammet erkänner han endast som en ”politisk formulering av den sociala revolutionen”!!!

Självbestämmandets ”ekonomiska” ogenomförbarhet vägrar författaren att försvara och hoppar över till politiken. Den politiska ogenomförbarheten för han över till frågan om hela minimiprogrammet. Återigen inte en gnutta marxism, inte en gnutta logik, förutom den *imperialistiska ekonomismens logik*.

Författaren vill *i smyg* (utan att tänka efter själv, utan att presentera någonting helgjutet och utan att gripa sig an uppgiften att utarbeta ett eget program) kasta ut det socialdemokratiska partiets minimiprogram! Det är inte förvånansvärt, att han stått och stampat på samma fläck i ett helt år!!

Kampen mot kautskyanismen är återigen ingen delfråga utan vår tids allmänna huvudfråga, denna kamp har författaren *inte förstått*. Liksom ekonomisterna förvandlade kampen mot narodnikerna till apologi för kapitalismen, så förvandlar författaren kampen mot kautskyanismen till apologi för imperialismen (det gäller också paragraf 3).

Kautskyanismens fel är att den reformistiskt och vid en sådan tidpunkt ställer krav som endast kan ställas revolutionärt. (Författaren förirrar sig emellertid därefter att kautskyanismens misstag skulle vara att den överhuvudtaget reser dessa krav, liksom ekonomisterna "uppfattade" kampen mot narodismen på det sättet att "ned med självhärskardömet" skulle vara narodism.)

Kautskyanismens fel är att den projekterar riktiga demokratiska krav på det förflutna, på den fredliga kapitalismen, men inte på framtiden, på den sociala revolutionen. (Författaren förirrar sig emellertid därefter, att själva kraven skulle vara felaktiga.)

§ 3. Se ovan. Författaren kringgår även frågan om "federationen". Samma huvudfel av samma ekonomism: oförmåga att ställa *politiska* frågor.*

§ 4. "Ur självbestämmandet följer försvar av fosterlandet", upprepar författaren envetet. Hans fel här är att han vill göra förnekandet av fosterlandsförsvaret till en *schablon*, ta det generellt och *inte* utgående från de konkreta historiska särdragen hos ett *bestämt* krig. Det är inte marxism.

Författaren har för länge sedan fått höra och han har inte bestritt det: försök hitta på en sådan formulering av kampen mot det nationella förtrycket eller ojämlikheten som *inte* skulle berättiga "fosterlandsförsvaret". Det kan ni inte göra.

Betyder detta, att vi är emot kamp mot nationellt förtryck om den kan tolkas så, att den inkluderar fosterlandsförsvaret?

Nej, ty vi är inte emot "fosterlandsförsvaret" "överhuvudtaget" (se vårt partis resolutioner). Det vi är emot är att det nuvarande *imperialistiska* kriget *förskönas* med denna bedrägliga paroll.

Frågan om "fosterlandsförsvaret" *vill* författaren (men kan inte; även i detta fall har det under ett helt år endast varit fråga om ambitioner) ställa i *grunden* felaktigt, *ohistoriskt*.

Talet om "dualism" visar, att författaren *inte förstår* vad monism och vad dualism är för något.

Om jag "slår ihop" en skoborste och ett däggdjur – blir detta "monism"?

Om jag säger att man till målet *a*

$$(b) \rightarrow \underline{a} \leftarrow (c)$$

måste gå åt vänster från (*c*) och åt höger från (*b*) – blir detta "dualism"?

* "Vi fruktar inte sönderfall", skriver författaren, "vi försvarar inte statsgränserna." Försök ge en exakt politisk formulering av detta!! Poängen är just att ni inte kan göra det; ni hindras av ekonomismens förblindelse beträffande den politiska demokratis frågor.

Är proletarietets ställning till det nationella förtrycket densamma i förtryckande och i förtryckta nationer? Nej, den är olika *ekonomiskt, politiskt, ideologiskt, andligt osv.*

Alltså?

Alltså gås *olika vägar till ett och samma mål* (nationernas sammansmältning) från *olika* utgångspunkter. Att förneka detta är en "monism", som slår ihop en skoborste och ett däggdjur.

"För en förtryckt nations proletärer bör man *ej* nämna detta" (dvs fordra självbestämmande). Så har författaren "förstått" redaktionens teser.

Det är kuriöst!! *Ingenting liknande* har sagts i teserna. Författaren har antingen inte läst dem till slut eller inte alls tänkt efter.

§ 5. Se ovan om kautskyanismen.

§ 6. Man säger till författaren, att det finns tre *slag* av länder i världen. Författaren "invänder" genom att dra fram "särfall". Det är hårklyveri och inte politik.

Ni vill ha ett "särfall": "Hur ligger det till med Belgien?" Se Lenins och Zinovjevs broschyr. Det heter där att vi skulle vara för försvar av Belgien (även genom **krig**), ifall det konkreta kriget hade varit ett annat.

Är ni inte överens om det?

Säg det då!!

Ni har *inte tänkt igenom* frågan om *varför* socialdemokratin är emot "fosterlandsförsvar".

Vi är inte emot det av den anledning ni tror, ty er frågeställning (krampaktiga ansträngningar är det, ingen frågeställning) är ohistorisk. Det är mitt svar till författaren.

Att som "sofisteri" beteckna den omständigheten att vi samtidigt som vi *rättfärdigar ett krig som förs för att avskaffa nationellt* förtryck inte rättfärdigar det pågående imperialistiska kriget, som från *båda* sidor förs *för* att öka det nationella förtrycket – det innebär att använda ett "hårt" ord *utan en gnutta eftertanke*.

Författaren *vill* ställa frågan om "fosterlandsförsvar" så "vänsterbetonat" som möjligt, men resultatet har blivit fullständig förvirring (och det under ett helt år)!

§ 7. Författaren kritiserar: "Frågan om 'fredsvillkoren' har överhuvudtaget inte berörts."

Också ett slags kritik: att en fråga som vi inte tar upp *ej* har berörts!!

En fråga som "berörts" och tagits upp är emellertid frågan om *annexioner*, som de imperialistiska ekonomisterna trasslat in sig i, denna gång *tillsammans* med nederländarna och Radek.

Antingen förnekar ni den omedelbara parollen *mot gamla och nya annexioner* (som under imperialismen är lika "ogenomförbar" som självbestämmandet; i Europa likaväl som i kolonierna) och då övergår er apologi för imperialismen från att vara dold till att bli öppen.

Eller också erkänner ni denna paroll (som Radek har gjort i pressen), och då har ni erkänt nationernas självbestämmande under ett annat namn!!

§ 8. Författaren proklamerar "bolsjevism i västeuropeisk måttstock" (det är "inte er position", tillägger han).

Jag fäster ingen vikt vid denna önskan att hålla fast vid ordet "bolsjevism", eftersom jag känner *sådana* "gamla bolsjeviker" som gud må bevara oss ifrån. Det enda jag kan säga är, att den "bolsjevism i västeuropeisk måttstock" som författaren proklamerar enligt min djupa övertygelse varken är bolsjevism eller marxism utan en liten variant av samma gamla ekonomism.

Att ett helt år proklamera *en ny bolsjevism* och inskränka sig till detta – det är som jag ser det höjden av otillåtlighet och av bristande allvar och partianda. Är det inte hög tid att *tänka efter* och för kamraterna presentera någonting som skulle ge en sammanhängande och helgjuten bild av denna "bolsjevism i västeuropeisk måttstock"?

Skillnaden mellan kolonier och förtryckta nationer i Europa har författaren inte bevisat och kan inte bevisa (med tillämpning på denna fråga).

Hos nederländarna och PSD är förnekandet av självbestämmandet inte bara och inte ens så mycket en förvirring – eftersom Gorter de facto erkänt självbestämmandet liksom polackernas Zimmerwalddeklaration – som en följd av deras **nationers särskilda** ställning (små nationer med *sekelgamla* traditioner och anspråk på *stormaktsställning*).

Det är höjden av tanklöshet och naivitet att mekaniskt och kritiklöst överta och upprepa det som hos andra vuxit fram under decennier av kamp mot den nationalistiska bourgeoisin, som bedrar folket. Dessa personer övertog just det som inte fick övertas!

Skrivet i augusti-september 1916

Publicerat ffg i tidskriften *Bolsjevik* nr 15, 1929

V I Lenin, *Samlade skrifter*, 5:e ry uppl, b 30, s 59-67